

Afdeling **Bedrijfsbureau FD**
Onderwerp **plan van aanpak Duurzaam Inkopen**

Bezoekadres
Trompsingel 29

Postadres
Postbus 1356
9701 BJ Groningen

De leden van de raad van de
gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Wij zijn met het openbaar
vervoer bereikbaar,
Kreupelstraat:
buslijnen
1, 2, 3, 5, 6, 11
Zuiderweg 70/2:
Buslijn 8
Trompsingel:
Buslijn 5

Telefoon (050) 367 93 45 Bijlage(n) 1

Ons kenmerk DI 10.2150421

Datum **11 FEB 2010** Uw brief van

Uw kenmerk

E-mailadres
a.broekens@dia.groning
en.nl

Website
www.groningen.nl

Geachte heer/mevrouw,

Het plan van aanpak Duurzaam Inkopen geeft invulling aan het gemeentelijke duurzaamheidsbeleid. Hiermee willen we duurzaamheid borgen in het bedrijfsvoerings- en inkoopproces van de gemeente Groningen.

De rijksoverheid wil samen met de medeoverheden de markt voor duurzame producten stimuleren door het goede voorbeeld te geven en zelf duurzame producten te kopen. Jaarlijks besteden de gezamenlijke overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) meer dan 50 miljard euro aan de inkoop van goederen, werken en diensten. Door als overheden duurzaam in te kopen, krijgt de markt voor duurzame producten een stevige impuls. Uit onderzoek blijkt dat de grootste bijdrage aan de klimaat-, energie en luchtkwaliteitdoelstellingen van de overheid wordt geleverd door de duurzame inkoop van elektriciteit en gas, nieuwbouw en renovatie van kantoorgebouwen, energiebesparing in GWW-installaties en diverse transport – en vervoerscriteria. Het ministerie van VROM heeft duurzaamheidscriteria vastgesteld voor 45 productgroepen die de overheid inkoop.

Landelijk hebben de gemeenten (VNG) met de rijksoverheid afgesproken dat zij in 2010 voor 75 procent duurzaam inkopen en in 2015 voor 100 procent. De Groningse ambitie gaat verder. Op 30 januari 2008 heeft de raad de nota "Aanscherping inkoopbeleid" vastgesteld. In de nota staat de **ambitie dat we in 2010 voor 100 procent duurzaam willen inkopen.**

Met duurzaam inkopen zijn we al enige jaren bezig. In de landelijke Monitor Duurzaam Inkopen 2008 van het ministerie van VROM is onze inkoop voor 73% duurzaam is. De score gaat over 10 tot 15 % van ons inkoopvolume en geeft een indicatief beeld. De gemeente Groningen voldoet aan de minimumeisen voor 100% duurzame inkoop van schoonmaakdienstverlening,

elektriciteit, ICT Hardware, reproductieapparatuur & tonercartridges, papier, dienstauto's, zware motorvoertuigen en mobiele werktuigen.

Bij de productgroepen schoonmaakdienstverlening, elektriciteit, catering, dienstauto's en zware motorvoertuigen gaan we zelfs een stap verder.

De ambitie om in 2009 de eerste Fairtrade stad van Nederland te worden en tot de top-3 te horen van de Lokale Duurzaamheidsmeter is gehaald. Bij de meting van de Lokale Duurzaamheidsmeter in 2009 staan we op de gedeelde de derde plaats. De gemeente heeft de deelnameverklaring Duurzaam Inkopen (2003) en een intentieverklaring voor een FSC convenant (2008) ondertekend.

Het borgen van duurzaamheid in het bedrijfsvoerings- en inkoopproces voor de lange termijn is nog niet goed geregeld. De kritische succesfactoren zijn het draagvlak bij de directie en bestuur, voldoende middelen voor inkoop en implementatie en het delen en verspreiden van kennis over duurzaam inkopen onder medewerkers. De aangekondigde bezuinigingen kunnen zorgen voor een versterking van duurzaam inkopen. Duurzaam inkopen is namelijk ook soberder en minder inkopen. Inkopen is de vraag stellen wat je echt nodig hebt.

Definitie 100% duurzaam inkopen in de gemeente Groningen

100% duurzaam inkopen betekent dat de inkopers en inkoopadviseurs van de gemeente Groningen in (alle publicaties van) aanbestedingen / offerteaanvragen de duurzaamheidcriteria van SenterNovem opnemen en zorgen dat de inkopen voldoen aan de eisen die op dat moment voor de desbetreffende productgroepen zijn opgesteld.

Tenzij om redenen van significante meerkosten, onverenigbaarheid van de betreffende eis met veiligheidseisen, geen aanbod, de aanwezigheid van (betere) alternatieven dan wel andere factoren- na voorafgaande afweging- wordt besloten de inkoop en/of aanbesteding van het betreffende product te laten plaatsvinden op basis van afwijkende of aanvullende duurzaamheidseisen. Bij grote afwijkingen en uitzonderingen (> 5% kostenstijging) schalen inkopers en – adviseurs op naar directie van de dienst en naar het Controloverleg. De gemeente moet zich verantwoorden over uitzonderingen.

Focus 2010

De ambitie voor duurzame inkopen is 100%. Voor 2010 volgen we de prioriteitstelling van VROM, te weten de inkoop van 45 productgroepen. Met die 45 productgroepen wordt niet de hele inkoop gedekt. Bij de overige inkoop wordt duurzaamheid meegenomen. De realisatie van de ambitie

faseren we omdat we bij aanbestedingen te maken hebben met langlopende meerjarige contracten.

Dit doen we door:

- bij marktverkenning of -consultatie te inventariseren wat de markt te bieden heeft op dit gebied en welke kosten daar aan verbonden zijn;
 - als uit de marktverkenning blijkt dat de duurzaamheidscriteria en wensen zorgen voor een kostenverhoging van meer dan 5% dan schalen directeuren middelen van diensten op naar controloverleg /sectoroverleg.
 - het opnemen van duurzaamheidseisen in het bestek of programma van eisen;
 - het selecteren van leveranciers, aannemers of dienstverleners die voldoen aan de gestelde duurzaamheidscriteria;
 - duurzaamheidscriteria specifiek op te nemen in het contract;
 - te controleren of de leverancier, aannemer of dienstverlener de gemaakte duurzaamheidsafspraken ook daadwerkelijk nakomt;
 - vanaf het inkoopjaarplan 2010 voor zover mogelijk de gewenste duurzaamheidsresultaten te benoemen.
 - vanaf het inkoopjaarverslag 2009 waar mogelijk bij de gerealiseerde inkopen de concrete duurzaamheidsresultaten te kwantificeren (product, absolute getallen in besparing energie, CO2reductie, kosten);
 - bij inkoop kantoorgebouwen en inrichting (nieuwbouw en renovatie. Op termijn waarschijnlijk ook voor beheer en onderhoud) het prestatie-instrument GPR-gebouw (Gemeentelijke Prestatie Richtlijn) te gebruiken.
-
- Bij alle concerninkopen worden de duurzaamheidseisen toegepast.
 - Bij de concerninkopen, die nu al 100% duurzaam zijn, worden de eisen gehandhaafd en de facultatieve wensen worden meegenomen waar dit budgettair mogelijk is.
 - In 2010 staan de volgende concernaanbestedingen gepland telefonie; zware bedrijfswagens; autolaadkranen; opslag archiefbescheiden; ICT werkplekken en dienstverlening; papier en enveloppen; kantoorartikelen; printen, mailen en couverteren, elektrotechniek; advertentiediensten; audiovisuele apparatuur, drukwerk (i.s.m. DSW), grootkeukenapparatuur en catering.
 - Bij de lopende concerncontracten wordt in 2010 bekeken wat – binnen toelaatbare grenzen (zonder rechtszaken) – mogelijk is om de minimumeisen toe te passen.
 - Bij de dienstinkopen ligt de focus vooral op gebouwen, GWW, vervoer en transport.
 - Samen met de dienstinkoopcoördinatoren – vooral van RO/EZ, Milieudienst en OCSW/A&V - zal DIA/CZ in het 1^e kwartaal 2010 de

productgroepen en criteria doorlopen om te bepalen wat we nog moeten doen. Het is mogelijk dat de planning van aanbestedingen nog wordt bijgesteld.

Onze aanpak om duurzaam inkopen te borgen in het proces kenmerkt zich door het inbedden van duurzaamheid in organisatie, beleid, inkoopproces en procedures, het meten en kenbaar maken van resultaten en door kennis te delen en verspreiden. De implementatie zal via beschikbare wegen en middelen en via de staande lijnorganisatie zijn beslag moeten krijgen. Er zijn geen aanvullende middelen beschikbaar binnen het duurzaamheidsfonds om de invoering te versnellen. In deze wordt ook samengewerkt in het Inkoopplatform Groningen met de RUG, UMCG en Hanzehogeschool.

In de verwachting u hiermee voorlopig voldoende te hebben geïnformeerd,

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders
van Groningen,

De burgemeester,

De secretaris,

Plan van aanpak

Duurzaam inkopen =

DOEN!

Gemeente Groningen
Januari 2010

stad.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	3
1. Inleiding	5
2. Beleid en praktijk tot op heden.....	6
3. Landelijk beleid voor duurzaam inkopen	7
4. Definitie 100% duurzaam inkopen in de gemeente Groningen .	8
5. Focus en beoogde resultaten 2010	8
6. Aanpak	9
7. Organisatie	12
8. Middelen	12
9. Besluit	12
Bijlage 1. 45 productgroepen met duurzaamheidscriteria	13
Bijlage 2. Resultaat Duurzaam Inkopen in Groningen	15
Bijlage 3. Resultaat Monitor Duurzaam Inkopen 2008 (VROM)	17
Bijlage 4. Resultaat Lokale Duurzaamheidsmeter 2009.....	18
Bijlage 5. Meer informatie	20

Managementsamenvatting

Dit plan geeft invulling aan het gemeentelijke duurzaamheidsbeleid. Hiermee willen we duurzaamheid borgen in het bedrijfsvoerings- en inkoopproces van de gemeente Groningen.

De rijksoverheid wil samen met de medeoverheden de markt voor duurzame producten stimuleren door het goede voorbeeld te geven en zelf duurzame producten te kopen. Jaarlijks besteden de gezamenlijke overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) meer dan 50 miljard euro aan de inkoop van goederen, werken en diensten. Door als overheden duurzaam in te kopen, krijgt de markt voor duurzame producten een stevige impuls. Uit onderzoek blijkt dat de grootste bijdrage aan de klimaat-, energie en luchtkwaliteitsdoelstellingen van de overheid wordt geleverd door de duurzame inkoop van elektriciteit en gas, nieuwbouw en renovatie van kantoorgebouwen, energiebesparing in GWW-installaties en diverse transport – en vervoerscriteria. Het ministerie van VROM heeft duurzaamheidscriteria vastgesteld voor 45 productgroepen die de overheid inkoop.

Landelijk hebben de gemeenten (VNG) met de rijksoverheid afgesproken dat zij in 2010 voor 75 procent duurzaam inkopen en in 2015 voor 100 procent. De Groningse ambitie gaat verder. Op 30 januari 2008 heeft de raad de nota "Aanscherping inkoopbeleid" vastgesteld. In de nota staat de **ambitie dat we in 2010 voor 100 procent duurzaam willen inkopen.**

Met duurzaam inkopen zijn we al enige jaren bezig. In de landelijke Monitor Duurzaam Inkopen 2008 van het ministerie van VROM is onze inkoop voor 73% duurzaam is. De score gaat over 10 tot 15 % van ons inkoopvolume en geeft een indicatief beeld. De gemeente Groningen voldoet aan de minimumeisen voor 100% duurzame inkoop van schoonmaakdienstverlening, elektriciteit, ICT Hardware, reproductieapparatuur & tonercartridges, papier, dienstauto's, zware motorvoertuigen en mobiele werktuigen. Bij de productgroepen schoonmaakdienstverlening, elektriciteit, catering, dienstauto's en zware motorvoertuigen gaan we zelfs een stap verder.

De ambitie om in 2009 de eerste Fairtrade stad van Nederland te worden en tot de top-3 te horen van de Lokale Duurzaamheidsmeter is gehaald. Bij de meting van de Lokale Duurzaamheidsmeter in 2009 staan we op de gedeelte de derde plaats. De gemeente heeft de deelnameverklaring Duurzaam Inkopen (2003) en een intentieverklaring voor een FSC convenant (2008) ondertekend.

Het borgen van duurzaamheid in het bedrijfsvoerings- en inkoopproces voor de lange termijn is nog niet goed geregeld. De kritische succesfactoren zijn het draagvlak bij de directie en bestuur, voldoende middelen voor inkoop en implementatie en het delen en verspreiden van kennis over duurzaam inkopen onder medewerkers. De aangekondigde bezuinigingen kunnen zorgen voor een versterking van duurzaam inkopen. Duurzaam inkopen is namelijk ook soberder en minder inkopen. Inkopen is de vraag stellen wat je echt nodig hebt.

Definitie 100% duurzaam inkopen in de gemeente Groningen

100% duurzaam inkopen betekent dat de inkoopers en inkoopadviseurs van de gemeente Groningen in (alle publicaties van) aanbestedingen / offerteaanvragen de duurzaamheidscriteria van SenterNovem opnemen en zorgen dat de inkopen voldoen aan de eisen die op dat moment voor de desbetreffende productgroepen zijn opgesteld.

Tenzij om redenen van significante meerkosten, onverenigbaarheid van de betreffende eis met veiligheidseisen, geen aanbod, de aanwezigheid van (betere) alternatieven dan wel andere factoren- na voorafgaande afweging- wordt besloten de inkoop en/of

aanbesteding van het betreffende product te laten plaatsvinden op basis van afwijkende of aanvullende duurzaamheidseisen. Bij grote afwijkingen en uitzonderingen (> 5% kostenstijging) schalen inkopers en – adviseurs op naar directie van de dienst en naar het Controloverleg. De gemeente moet zich verantwoorden over uitzonderingen.

Focus 2010

De ambitie voor duurzame inkopen is 100%. Voor 2010 volgen we de prioriteitstelling van VROM, te weten de inkoop van 45 productgroepen. Met die 45 productgroepen wordt niet de hele inkoop gedekt. Bij de overige inkoop wordt duurzaamheid meegenomen. De realisatie van de ambitie faseren we omdat we bij aanbestedingen te maken hebben met langlopende meerjarige contracten.

Dit doen we door:

- bij marktverkenning of -consultatie te inventariseren wat de markt te bieden heeft op dit gebied en welke kosten daar aan verbonden zijn;
 - als uit de marktverkenning blijkt dat de duurzaamheidscriteria en wensen zorgen voor een kostenverhoging van meer dan 5% dan schalen directeuren middelen van diensten op naar controloverleg /sectoroverleg.
 - het opnemen van duurzaamheidseisen in het bestek of programma van eisen;
 - het selecteren van leveranciers, aannemers of dienstverleners die voldoen aan de gestelde duurzaamheidscriteria;
 - duurzaamheidscriteria specifiek op te nemen in het contract;
 - te controleren of de leverancier, aannemer of dienstverlener de gemaakte duurzaamheidsafspraken ook daadwerkelijk nakomt;
 - vanaf het inkoopjaarplan 2010 voor zover mogelijk de gewenste duurzaamheidsresultaten te benoemen.
 - vanaf het inkoopjaarsverslag 2009 waar mogelijk bij de gerealiseerde inkopen de concrete duurzaamheidsresultaten te kwantificeren (product, absolute getallen in besparing energie, CO2reductie, kosten);
 - bij inkoop kantoorgebouwen en inrichting (nieuwbouw en renovatie. Op termijn waarschijnlijk ook voor beheer en onderhoud) het prestatie-instrument GPR-gebouw (Gemeentelijke Prestatie Richtlijn) te gebruiken.
- Bij alle concerninkopen worden de duurzaamheidseisen toegepast.
 - Bij de concerninkopen, die nu al 100% duurzaam zijn, worden de eisen gehandhaafd en de facultatieve wensen worden meegenomen waar dit budgettair mogelijk is.
 - In 2010 staan de volgende concernaanbestedingen gepland telefonie; zware bedrijfswagens; autolaadkranen; opslag archiefbescheiden; ICT werkplekken en dienstverlening; papier en enveloppen; kantoorartikelen; printen, mailen en couverteren, elektrotechniek; advertentiediensten; audiovisuele apparatuur, drukwerk (i.s.m. DSW), grootkeukenapparatuur en catering.
 - Bij de lopende concerncontracten wordt in 2010 bekeken wat – binnen toelaatbare grenzen (zonder rechtszaken) – mogelijk is om de minimumeisen toe te passen.
 - Bij de dienstinkopen ligt de focus vooral op gebouwen, GWW, vervoer en transport.
 - Samen met de dienstinkoopcoördinatoren – vooral van RO/EZ, Milieudienst en OCSW/A&V - zal DIA/CZ in het 1^e kwartaal 2010 de productgroepen en criteria doorlopen om te bepalen wat we nog moeten doen. Het is mogelijk dat de planning van aanbestedingen nog wordt bijgesteld.

Onze aanpak om duurzaam inkopen te borgen in het proces kenmerkt zich door het inbedden van duurzaamheid in organisatie, beleid, inkoopproces en procedures, meten en kenbaar maken van resultaten en door kennis te delen en verspreiden. In deze wordt ook samengewerkt in het Inkoopplatform Groningen met de RUG, UMCG en Hanzehogeschool.

1. Inleiding

Sterk, sociaal en duurzaam. We willen van Groningen de duurzaamste stad van Nederland maken en in 2025 energieneutraal zijn. Duurzaam inkopen valt onder het deelprogramma eigen bedrijfsvoering van het programma Duurzaamste Stad.

Met dit plan geven we invulling aan het gemeentelijke duurzaamheidsbeleid en is opgepakt door het Inkoopvakoverleg. Dit plan gaat over het borgen van duurzaamheid in het bedrijfsvoerings- en inkoopproces voor de lange termijn. De vraag is hoe we er voor zorgen dat we de gemeentelijke ambitie verwezenlijken en duurzaam inkopen business als usual wordt. Het moet zo zijn dat we bij inkopen en aanbestedingen vanzelfsprekend letten op doelmatigheid, rechtmatigheid én duurzaamheid. Duurzaam inkopen is het hanteren van milieu- en sociale criteria in alle fasen van het inkoopproces.

Landelijk hebben de gemeenten (VNG) met de rijksoverheid afgesproken dat zij in 2010 voor 75 procent duurzaam inkopen en in 2015 voor 100 procent. De Groningse ambitie gaat verder. Op 30 januari 2008 heeft de raad de nota "Aanscherping inkoopbeleid" vastgesteld. In de nota staat de **ambitie dat we in 2010 voor 100 procent duurzaam willen inkopen**.

Met duurzaam inkopen zijn we al enige jaren bezig. Enkele resultaten zijn:

Eind 2008 is de landelijke Monitor Duurzaam Inkopen 2008 van het ministerie van VROM uitgevoerd. Deze monitor meet het niveau van duurzaam inkopen en de inbedding ervan. De monitor gaat over 11 productgroepen, dat is naar schatting 10 tot 15 % van ons inkoopvolume en geeft een indicatief beeld.

Uit de monitor blijkt dat onze inkoop voor 73% duurzaam is. De gemeente Groningen voldoet aan de minimumeisen voor 100% duurzame inkoop van schoonmaakdienstverlening, elektriciteit, ICT Hardware, reproductieapparatuur & tonercartridges, papier, dienstauto's, zware motorvoertuigen en mobiele werktuigen. Bij de productgroepen schoonmaakdienstverlening, elektriciteit, catering, dienstauto's en zware motorvoertuigen gaan we zelfs een stap verder en nemen we de wensen / gunningscriteria mee bij de aanbesteding en inkoop.

In vergelijking met het landelijke resultaat van de sector gemeenten > 100.000 inwoners (rapport Monitor Duurzaam Inkopen 2008) doen we het goed (bijlage 2,3).

Met de nota "Aanscherping inkoopbeleid" is afgesproken dat de gemeente actief op zoek gaat naar niet-vervuilende of milieuvriendelijke producten indien deze beschikbaar zijn tegen een maximale meerprijs van + 5%.

Bij aanbestedingen worden eisen gesteld om werknemers van een SW-bedrijf of cliënten van SOZAWE in te zetten (social return of investment).

We kopen 100% groene stroom, energiezuinige pc's en monitoren en biologische catering in; bij de gemeentelijke zwembaden is chloor vervangen door zoutoplossingen; duurzaamheid is belangrijk aspect bij renovatie van zwembaden en nieuwbouw scholen; lichtmastreclames met led-verlichting; ecologisch bermbeheer; bij de aanschaf van voertuigen zetten we zoveel mogelijk in op voertuigen op aardgas conform de nota "aardgas, tenzij".

De ambitie om in 2009 de eerste Fairtrade stad van Nederland te worden en tot de top-3 te horen van de Lokale Duurzaamheidsmeter is gehaald. Bij de laatste meting van de Duurzaamheidsmeter in 2009 staan we op de gedeelde derde plaats (bijlage 4).

De gemeente heeft de deelnameverklaring Duurzaam Inkopen (2003), het convenant Duurzaam Bouwen (2007) en een intentieverklaring voor een FSC convenant (2008) ondertekend. Op verzoek van het ministerie van VROM zal in 2010 de

deelnameverklaring Duurzaam Inkopen ter ondertekening worden voorgelegd aan de portefeuillehouder.

Bij aanbestedingen maken we gebruik van de "menukaart duurzaam inkopen"¹ of we gaan nog een stap verder.

2. Beleid en praktijk tot op heden

Hoewel al veel bereikt, is het borgen van duurzaamheid in het bedrijfsvoerings- en inkoopproces voor de lange termijn nog niet goed geregeld. Zowel het lopende professionaliseringsproces van de inkoopfunctie als de ontwikkelingen in de duurzaamheid spelen hierin een rol.

Actuele beleidsnota's die van belang zijn voor duurzaam inkopen en de rollen en verantwoordelijkheden in de inkoop zijn:

- Inkoopjaarverslag 2008
- Inkoopjaarplan 2009
- Financiële verordening van de gemeente (raad januari 2009)
- Besluit Inrichting planning & controlcyclus Inkoop (raad december 2008)
- Nota "aanscherping van het inkoopbeleid" (raad januari 2008)
- Nota "aardgas, tenzij
- Jaarprogramma's Duurzaamste stad
- Beleidskader Duurzaamste Stad.Groningen.nl (raad december 2007)
- Routekaart Groningen Energieneutraal+ 2025 (raad december 2007)
- Duurzaamheidsvisie Groningen (raad februari 2007)

Met de nota aanscherping inkoopbeleid is het inkoopbeleid in overeenstemming met de Europese en nationale wet- en regelgeving op het gebied van aanbesteden. In de wetgeving is het opnemen van milieu- en sociale criteria in aanbestedingen toegestaan.

De kritische succesfactoren zijn het draagvlak bij de directie en bestuur voor de uitvoering van duurzaam inkopen, voldoende middelen voor inkoop en implementatie en het delen en verspreiden van kennis over duurzaam inkopen onder medewerkers. De aangekondigde bezuinigingen kunnen zorgen voor een versterking van duurzaam inkopen. Duurzaam inkopen is namelijk ook soberder en minder inkopen. Inkopen is de vraag stellen wat je echt nodig hebt.

Het wegen van duurzaamheidscriteria bij aanbestedingen in de gemeente Groningen wordt verschillend uitgevoerd. Soms is het direct een uitvloeisel van een college- en/of raadsbesluit, in andere gevallen is het alleen praktijk. Het gebeurt ook dat er geen criteria worden toegepast of dat het in een te laat stadium aan de orde komt. Het toepassen van duurzaamheidscriteria roept in de praktijk vragen op. Duurzaam inkopen betekent ook een verandering in denken en doen. Hoe eerder in het proces, dus bij de planvorming, er aandacht is voor duurzaamheid, hoe meer mogelijkheden er zijn dit te verwezenlijken.

Een deel van de diensten heeft haar inkoopprocessen beschreven. Het inkoopproces wordt op dit moment uniform beschreven vanwege het nieuw financieel systeem Dafinci. Er ligt een concept van het handboek Inkoop is, waarin duurzaamheid is meegenomen.

¹ De Menukaart Duurzaam Inkopen is de oude benaming van de criteriadocumenten van SenterNovem. De criteriadocumenten zijn het instrument voor overheden bij het duurzaam inkopen van producten, diensten en werken.

Monitoren van de duurzaamheid van de inkoop gebeurt door de landelijke benchmarks en monitoren op dit gebied.

De communicatie over resultaten en succesvolle aanbestedingen en inkoop verdient meer aandacht. In communicatie en beeldvorming zijn we nog niet duidelijk genoeg over de effecten van duurzaam inkopen.

3. Landelijk beleid voor duurzaam inkopen

De rijksoverheid wil samen met de medeoverheden de markt voor duurzame producten stimuleren door het goede voorbeeld te geven en zelf duurzame producten te kopen. Jaarlijks besteden de gezamenlijke overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) meer dan 50 miljard euro aan de inkoop van goederen, werken en diensten. Door als overheden duurzaam in te kopen, krijgt de markt voor duurzame producten een stevige impuls. Zij streeft naar minder energieverbruik, meer duurzame grondstoffen, minder afval, meer recycling en zo weinig mogelijk emissie van vervuilende stoffen.

Uit een studie van advies- en ingenieursbureau DHV en adviesbureau Significant naar de effecten van duurzaam inkopen op het milieu en de markt (maart – april 2009) bleek dat de potentiële CO2-reductie van duurzaam inkopen ruim 3 Mton is en de overheid circa 20% kan besparen op de totale eigen energie-inkoop. De grootste bijdrage aan de klimaat-, energie en luchtkwaliteitsdoelstellingen van de overheid wordt geleverd door de duurzame inkoop van elektriciteit en gas, nieuwbouw en renovatie van kantoorgebouwen, energiebesparing in GWW-installaties en diverse transport – en vervoerscriteria. Uit dat onderzoek bleek ook dat duurzaam inkopen uiteindelijk ook kan bijdragen aan lagere kosten van overheidsinkopen. Een verschuiving in de markt (aanbodzijde) is vooral zichtbaar bij productgroepen ICT en gas. Dit onderzoek pleit voor het leggen van de focus van duurzaam inkopen bij de productgroepen waar meetbare duurzaamheidswinst kan worden geboekt.

Het ministerie van VROM heeft samen met de gezamenlijke overheden duurzaamheidscriteria vastgesteld. Er zijn duurzaamheidscriteria voor 45 productgroepen die de overheid inkoop: van kantoormeubelen en elektriciteit tot wegen en kantoorgebouwen (bijlage 1). Per productgroep zijn criteria opgesteld voor milieu- en sociale aspecten. Bij milieuaspecten gaat het om het effect van het product of productieproces op het milieu, bijvoorbeeld door energie of materiaalgebruik. Bij sociale aspecten kunt u denken aan thema's als kinderarbeid of mensenrechten. Op 2 juli 2009 heeft de kamer ingestemd met het criteriapakket voor Duurzaam Inkopen.

De criteria zijn juridisch getoetst en zo opgesteld dat alle overheden ze kunnen toepassen. Binnen de criteria hebben we het over:

1. Eisen (dit zijn de geschiktheidseisen leverancier, minimumeisen aan product en contractbepalingen). Voor de eisen geldt dat er voldoende aanbod is en de kosten niet substantieel stijgen. Iedere leverancier die aan de overheden wil leveren, móet aan deze eisen voldoen. Er wordt uitgegaan van het principe van "total cost of ownership", waarbij de totale kosten worden meegewogen.
2. Wensen (selectiecriteria aan de leverancier, gunningscriteria aan het product). Op deze punten kunnen leveranciers zich onderscheiden, net als op de prijs.

Voorbeeld (samengevat):

Productgroep	Duurzaamheidseisen			Wensen	
	Geschiktheid leverancier	Minimumeis product	Contractbepaling	Selectiecriteria leverancier	Gunningscriteria
Openbare verlichting	geen criteria	1. Energielabel: Bij nieuwbouw en volledige vervanging: de installatie	geen contractbepalingen	geen criteria	1. Duurzaam ontwerp van de OVL, dat wil zeggen

		heeft ten minste energielabel D (zoals beschreven in 'Handleiding energielabeling openbare verlichting', april 2009). 2. Dimbare verlichting: Bij nieuwbouw en volledige vervanging moet de OVL installatie in woon- en verblijfsgebieden technisch geschikt zijn om gedimd te worden en langs verkeerswegen moet deze dimbaar zijn. 3. Reclameverlichting is zo energiezuinig mogelijk.			energiezuiniger, minder lichtvervuiling en duurzamer vervaardigd. 2. Duurzaam ontwerp reclameverlichting (energiezuiniger en duurzamer vervaardigd).
--	--	--	--	--	---

Met behulp van de criteria kunnen de overheden duurzaamheid inpassen in hun inkoopbeleid en de doelstellingen realiseren. De duurzaamheidseisen van de 45 productgroepen zijn bepalend voor de Monitor Duurzaam Inkopen 2010. Het percentage wordt bepaald aan de hand van het jaarinkoopvolume in 2010 (inkoopvolume van alle contracten die in een jaar worden afgesloten voor productgroepen waarvoor duurzaamheidseisen zijn gepubliceerd).

4. Definitie 100% duurzaam inkopen in de gemeente Groningen

100% duurzaam inkopen betekent dat de inkopers en inkoopadviseurs van de gemeente Groningen in (alle publicaties van) aanbestedingen / offerteaanvragen de duurzaamheidscriteria van SenterNovem opnemen en zorgen dat de inkopen voldoen aan de eisen die op dat moment voor de desbetreffende productgroepen zijn opgesteld.

Tenzij om redenen van significante meerkosten, onverenigbaarheid van de betreffende eis met veiligheidseisen, geen aanbod, de aanwezigheid van (betere) alternatieven dan wel andere factoren- na voorafgaande afweging- wordt besloten de inkoop en/of aanbesteding van het betreffende product te laten plaatsvinden op basis van afwijkende of aanvullende duurzaamheidseisen.

Bij grote afwijkingen en uitzonderingen (> 5% kostenstijging) schalen inkopers en - adviseurs op naar directie van de dienst en naar het Controloverleg. De gemeente moet zich verantwoorden over uitzonderingen.

5. Focus en beoogde resultaten 2010

De ambitie voor duurzame inkopen is 100%. Voor 2010 volgen we de prioriteitstelling van VROM, te weten de inkoop van 45 productgroepen. Met die 45 productgroepen wordt niet de hele inkoop gedekt. Bij de overige inkoop wordt duurzaamheid meegenomen. De realisatie van de ambitie faseren we omdat we bij aanbestedingen te maken hebben met langlopende meerjarige contracten.

Dit doen we door:

- o bij marktverkenning of -consultatie te inventariseren wat de markt te bieden heeft op dit gebied en welke kosten daar aan verbonden zijn;
- o als uit de marktverkenning blijkt dat de duurzaamheidscriteria en wensen zorgen voor een kostenverhoging van meer dan 5% dan schalen directeuren middelen van diensten op naar controloverleg /sectoroverleg.
- o het opnemen van duurzaamheidseisen in het bestek of programma van eisen;
- o het selecteren van leveranciers, aannemers of dienstverleners die voldoen aan de gestelde duurzaamheidscriteria;
- o duurzaamheidscriteria specifiek op te nemen in het contract;

- te controleren of de leverancier, aannemer of dienstverlener de gemaakte duurzaamheidsafspraken ook daadwerkelijk nakomt;
 - vanaf het inkoopjaarplan 2010 voor zover mogelijk de gewenste duurzaamheidsresultaten te benoemen.
 - vanaf het inkoopjaarverslag 2009 waar mogelijk bij de gerealiseerde inkopen de concrete duurzaamheidsresultaten te kwantificeren (product, absolute getallen in besparing energie, CO2reductie, kosten);
 - bij inkoop kantoorgebouwen en inrichting (nieuwbouw en renovatie. Op termijn waarschijnlijk ook voor beheer en onderhoud) het prestatie-instrument GPR-gebouw (Gemeentelijke Prestatie Richtlijn) te gebruiken.
- Bij alle concerninkopen worden de duurzaamheidseisen toegepast.
 - Bij de concerninkopen, die nu al 100% duurzaam zijn, worden de eisen gehandhaafd en de facultatieve wensen worden meegenomen waar dit budgettair mogelijk is.
 - In 2010 staan de volgende concernaanbestedingen gepland: telefonie; zware bedrijfswagens; autolaadkranen; opslag archiefbescheiden; ICT werkplekken en dienstverlening; papier en enveloppen; kantoorartikelen; printen, mailen en couverteren, elektrotechniek; advertentiediensten; audiovisuele apparatuur, drukwerk (i.s.m. DSW), grootkeukenapparatuur en catering;
 - Bij de lopende concerncontracten wordt in 2010 bekeken wat – binnen toelaatbare grenzen (zonder rechtszaken) – mogelijk is om de minimumeisen toe te passen.
 - Bij de dienstinkopen ligt de focus vooral op gebouwen, GWW, vervoer en transport. Op de planning staan in 2010 in ieder geval:
 - nieuwbouw en inrichting van kantoorgebouw SOZAWE;
 - renovatie DIA Kreupelstraat. Voor beide aanbestedingen geldt dat ze 100% voldoen aan de minimumeisen als het gebouw minimaal voldoet aan GPR-gebouw-score 7 voor energie, materialen, afval, water en gezondheid;
 - aanbestedingen in de grond-, weg- en waterbouwsector (GWW) (Westpoort fase 1b en 1c);
 - eigen wagenpark: Diensten gaan bij de aanschaf van auto's uit van:
 - . lichte bedrijfsvoertuigen > 15.000 km: aardgas,
 - . dienstauto's > 15.000 km: aardgas,
 - . dienstauto's < 15.000 km: kleinere zuinige benzine-uitvoering, label A of B. (AMT besluit d.d. 24-09-2009).
 - aanbesteding van leerlingenvervoer en aangepast vervoer
 - aanbestedingen op het gebied van sportaccommodaties en scholenbouw.
 - Samen met de dienstinkoopcoördinatoren – vooral van RO/EZ, Milieudienst en OCSW/A&V - zal DIA/CZ in het 1^e kwartaal 2010 de productgroepen en criteria doorlopen om te bepalen wat we nog moeten doen. Het is mogelijk dat de planning van aanbestedingen nog wordt bijgesteld.

6. Aanpak

Onze aanpak om duurzaam inkopen te borgen in het proces bestaat uit:

- A. Duurzaamheid inbedden in organisatie en beleid.
- B. Duurzaamheid inbedden in inkoopproces en procedures.
- C. Resultaten behalen, meten en kenbaar maken.
- D. Kennis verspreiden en delen (deskundigheidsbevordering, voorlichting, delen van ervaringen/best practices in Groningen, uitnodigen van externe deskundigen over thema's etc.).
- E. Communicatie (intern en extern). De afdeling Communicatie van de DIA en de Milieudienst (op beperkte schaal) zijn gevraagd om te adviseren.

Hieronder benoemen we de activiteiten en beoogde resultaten per onderdeel.

	Activiteiten 2009 - 2010	Beoogd resultaat 2010	Planning	Trekker
A. Duurzaamheid inbedden in organisatie en beleid				
1	• Bespreking en vaststellen van plan van	Commitment en betrokkenheid van	Jan. 2010	CZ

2	aanpak duurzaam inkopen door AMT en College • Communicatie	bestuur en alle directies		CZ
3		Directies steunen dienstinkoopcoördinatoren en inkopers.		
4		Commitment en betrokkenheid van dienstinkoopcoördinatoren en CZ		
5		Duidelijke definitie over duurzaam inkopen		
6	• Voorlichting / presentatie /symposium over duurzaam inkopen (stakeholders en inkoopadviseurs, inkoopcoördinatoren e.d.) Combineren met D3.	Commitment en betrokkenheid van bestuur, directies, dienstinkoopcoördinatoren en CZ.	1 ^e kwart. 2010	CZ
7	• Rollen, verantwoordelijkheden en taken meenemen bij het beschrijven van een uniform standaard en digitaal inkoopproces voor nieuw financieel systeem • Opnemen van rollen, verantwoordelijkheden inkoopproces in nieuw Handboek Inkoop • Vaststellen van inkoopproces • Vaststellen Handboek Inkoop • Communicatie • Publicatie Digitaal Handboek Inkoop	Vastgestelde uniforme beschrijving van alle rollen, verantwoordelijkheden en taken in het inkoopproces	Febr./ maart 2010	CZ

	Activiteiten 2009 - 2010	Beoogd resultaat 2010	Planning	Trekker
B. Duurzaamheid inbedden in inkoopproces en procedures				
1	<ul style="list-style-type: none"> Duurzaam inkopen = doen! (par. 5) CCT's gebruiken bij alle aanbestedingen en inkopen van de criteriadocumenten van SenterNovem DCT's gebruiken bij alle aanbestedingen en inkopen de criteriadocumenten SenterNovem 	De duurzaamheidscriteria van SenterNovem zijn leidend bij alle aanbestedingen en inkopen De eisen van de 45 productgroepen worden altijd meegenomen bij alle aanbestedingen van de gemeente Groningen (zie par. 5)	vanaf 1 januari 2010	CZ DIC's
2	<ul style="list-style-type: none"> Beschrijven van uniform standaard en digitaal inkoopproces 	Er ligt een bruikbaar uniform inkoopproces waarin de wegingsmomenten duurzaamheidscriteria zijn benoemd	Nov. 2009	CZ
3	<ul style="list-style-type: none"> Leidraad duurzaamheid opnemen in nieuw handboek Inkoop Vaststellen Handboek Inkoop Publicatie 	Het Handboek Inkoop biedt een leidraad voor het toepassen van criteria	2010	CZ

	Activiteiten 2009 - 2010	Beoogd resultaat 2009 -2010	Planning	Trekker
C. Resultaten behalen, meten en kenbaar maken				
1	<ul style="list-style-type: none"> Duurzaam inkopen = doen! 	Voor resultaat zie par. 5		CZ
2	<ul style="list-style-type: none"> Opstellen en vaststellen van plan van aanpak duurzaam inkopen 	Plan van aanpak duurzaam inkopen	Sept./dec 2009	CZ
3	<ul style="list-style-type: none"> Gebruiken prestatie-instrument GPR-gebouw bij duurzame inkopen (renovatie gebouw, nieuwbouw, aankoop gebouw e.d.) 	Inzicht in resultaat: wat is duurzaam ingekocht. Meten = weten	vanaf 1 januari 2010	MD
	<ul style="list-style-type: none"> Monitor Duurzaam Inkopen van het ministerie van VROM in najaar 2010. Naar verwachting zijn resultaten bekend in maart 2011. 		December 2010 / maart 2011	CZ
	<ul style="list-style-type: none"> Lokale Duurzaamheidsmeter van COS Nederland 2009 		Juli 2009	CZ
	<ul style="list-style-type: none"> Zelfscan van SenterNovem 		Jaarlijks november	CZ
	<ul style="list-style-type: none"> Bij de interne audits wordt duurzaamheid ook meegenomen. 		Januari 2010	CZ
4	<ul style="list-style-type: none"> Met ingang van inkoopjaarplan 2010 worden waar mogelijk de 	In inkoopjaarplan en inkoopjaarverslag permanent	Dec'09/ januari	CZ & DIC's

	gewenste duurzaamheidsresultaten benoemd (gezamenlijke prioriteit en focus / concreet resultaat).	opnemen van de te verwachte doelstelling voor duurzaamheid en resultaten (voor zover mogelijk) (P&C-cyclus)	'10	
	<ul style="list-style-type: none"> Te administreren bij welke inkopen vanaf 1 januari 2010 de eisen niet worden toegepast en waarom (voorbereiding monitor). 		v.a. Januari 2010	CZ en DIC's
	<ul style="list-style-type: none"> Vanaf het inkoopjaarverslag 2009 wordt waar mogelijk bij de gerealiseerde inkopen aangegeven wat de concrete duurzaamheidsresultaten zijn (product, absolute getallen in besparing energie, CO2, kosten) (steekproef). 		April 2010	CZ

	Activiteiten 2009 - 2010	Beoogd resultaat 2010	Planning	Trekker
D. Kennis verspreiden en delen (deskundigheidsbevordering, training en voorlichting)				
1	<ul style="list-style-type: none"> periodiek informatie beschikbaar stellen via intranet en andere kanalen doorspelen en beschikbaar stellen van relevante informatie aan inkoopadviseurs CZ, dienstinkoopcoördinatoren, inkopers (denk aan: interessante websites, nieuwsbrieven, beschikbare handleidingen en leidraad en landelijke trainingen en cursussen - o.a. Handleiding Duurzaam Inkopen van SenterNovem) Uitvoering: Kenniscentrum CZ	Dienstinkoopcoördinatoren, inkoopadviseurs en inkopers beschikken over de informatie over duurzaamheidscriteria en nieuwe ontwikkelingen	Doorlopend	CZ - KC
2	<ul style="list-style-type: none"> Introductiebijeenkomsten over gebruik instrument GPR –gebouw Doelgroep: inkoopadviseurs CZ/ dienstinkoopcoördinatoren/ inkopers / leden FAVO, gebouwbeheerders en overige betrokkenen (plm. 55 personen) Uitvoering: WE-adviseurs (leverancier GPR-gebouw)	Dienstinkoopcoördinatoren, inkoopadviseurs en inkopers beschikken kunnen de duurzaamheidscriteria toepassen bij alle aanbestedingen en inkopen	Geschrapt	MD
3	<ul style="list-style-type: none"> Voorlichtingsbijeenkomst(en) / workshop(s) over duurzaam inkopen(ambitie, pva, criteria, rollen). Doelgroep: inkoopadviseurs CZ, dienstinkoopcoördinatoren, dienstinkopers, budgethouders. Uitvoering: eigen beheer		1 ^e kwart. 2010	CZ
4	<ul style="list-style-type: none"> Pilot Begeleiding voorbeeldtrajecten van 1 of meer grote productgroepen. Voorstel: inzetten bij sector GWW Doel: directe ondersteuning, leertraject, hanteren van criteria, resultaten gebruiken voor hele organisatie Uitvoering: extern bureau		Geschrapt	
5	<ul style="list-style-type: none"> Helpdesk duurzaam inkopen: eigen Kenniscentrum (informatie wegwijs) of extern bureau 		Geschrapt	CZ
6	<ul style="list-style-type: none"> Deelname aan nieuw kennisnetwerk Duurzaam Inkopen van SenterNovem (op thema) (gratis) 		2010	CZ & DIC's
7	<ul style="list-style-type: none"> Jaarprogramma maken 	Aanbieden workshops voor direct betrokkenen per dienst (DIC's, inkopers, DIVO etc.) (op verzoek)	1 ^e kwart. 2010	CZ

	Activiteiten 2009 - 2010	Beoogd resultaat 2010	Planning	Trekker
E. Communicatie				
1	<ul style="list-style-type: none"> Communicatie over plan van aanpak en 	Resultaten zichtbaar maken en	2010	CZ

	resultaten. Aanpak wordt nog ingevuld. Middelen zijn: intranet, nieuwsbrief, organiseren workshops en voorlichting, voortgang agenderen voor diverse overleggen	successen viereen		
--	---	-------------------	--	--

7. Organisatie

Duurzaam inkopen is een zaak van alle betrokkenen: bestuurders, het management, de inkoper, de medewerkers en de leveranciers.

Voor de rollen, taken en verantwoordelijkheden voor inkopen en aanbesteding verwijzen we naar het reguliere inkoopproces.

Spelers binnen de gemeente:

- Burgemeester, wethouders en gemeenteraad
 - Algemeen Directeuren en dir. Middelen
 - Dienstinkoopcoördinatoren / inkoopunits
 - Afdeling CZ / Inkoopadviseurs CZ
 - Inkopers bij diensten
 - Opdrachtgevers en Budgethouders
 - Interne klanten / medewerkers
 - Afdelingen Communicatie
 - Leveranciers
- rol beslisser en aanjager
 - rol beslisser en aanjagers (schakel beleid/uitvoering)
 - rol ambassadeur, adviseur en uitvoerder
 - rol aanjager, regisseur, ambassadeur en uitvoerder
 - rol uitvoerder
 - rol beslisser bij specifieke inkopen (go/no go + budget)
 - rol duurzame gebruiker
 - rol ondersteuner
 - aanbod duurzame producten

In het welslagen van duurzame inkopen ligt een sterke rol voor het management van de gemeente Groningen in de vorm van voorbeeldgedrag en sturing.

8. Middelen

Omdat er geen aanvullende middelen beschikbaar zijn binnen het duurzaamheidsfonds om het in de notitie uitgewerkte beleid versneld gemeengoed te laten worden zal de implementatie via de daartoe thans beschikbare wegen en middelen en via de staande lijnorganisatie zijn beslag moeten krijgen.

De komende periode blijven we wel zoeken naar middelen om de implementatie in een versnelling te krijgen.

9. Besluit

Het college besluit:

1. Het plan van aanpak duurzaam inkopen vast te stellen.
2. De brief aan de raad vast te stellen.
3. In te stemmen met de definitie over 100% inkopen en de beoogde resultaten 2010.
4. De algemeen directeuren van diensten de opdracht te geven om bij de aanbestedingen en offertes, vallend binnen de 45 productgroepen, gebruik te maken van de duurzaamheidcriteria zoals deze zijn vastgesteld door het ministerie van VROM.
5. De algemeen directeuren van diensten de opdracht te geven om tot uitvoering over te gaan.
6. De algemeen directeur van de DIA te belasten met de regierol bij de implementatie van duurzaam inkopen, dat wil zeggen dat hij zorg draagt voor beleidsvoorstellen, concernsturing, rapportages voor het concern en de advisering en ondersteuning van diensten bij het uitvoeren van duurzaam inkopen.

Bijlage 1. 45 productgroepen met duurzaamheidscriteria

Op 2 juli heeft de Tweede Kamer ingestemd met het voorstel voor een aangepast criteriapakket voor Duurzaam Inkopen van Minister Cramer (VROM). Er zijn nu voor 45 productgroepen duurzaamheidscriteria vastgesteld.

De duurzaamheidseisen van de 45 productgroepen zijn bepalend voor de Monitor Duurzaam Inkopen 2010. Het percentage wordt bepaald aan de hand van het jaarinkoopvolume in 2010 (inkoopvolume van alle contracten die in een jaar worden afgesloten voor productgroepen waarvoor duurzaamheidseisen zijn gepubliceerd).

Overzicht van de 45 productgroepen - onderverdeeld naar Concern- & Dienstaanbestedingen:

Trekker	Productgroep	100% duurzaam Monitor 2008	Planning nieuwe aanbesteding
Concern / CZ	Audiovisuele apparatuur		2010
	Bedrijfskleding		2009
	Beveiliging		2011
	Catering		2010
	Dienstauto's (i.s.m. Milieudienst)	Ja	2012
	Drankautomaten	Voldoen	2009
	Drukwerk (i.s.m. DSW)		2010
	Elektriciteit	Ja	2009
	Grootkeukenapparatuur		2010
	Hardware (i.s.m. DIA)	Ja	2010
	Kantoorartikelen		2010
	Kantoormeubilair		2011
	Kantoorstoffering		2009
	Netwerken, telefoniediensten en telefoonapparatuur		2010
	Papier	Ja	2010
Reproductieapparatuur	Ja	2012	
Schoonmaak	Ja	2011	
Verhuisdiensten		2009	
Gebouwen: Kernvastgoed: diensten en CZ. Scholen en Sportaccomo- daties: OCSW Overig: RO/EZ	<u>Kantoorgebouwen beheer en onderhoud</u> (samen met diensten) Alle gebouwcategorieën die overheid bouwt en beheert. Gezien marktpositie ligt prioriteit bij kantoor-onderwijs- en zorggebouwen		Per onderdeel
		Installaties E&W Schilderwerk	2011 2009
	<u>Kantoorgebouwen huur en aankoop</u> Alle gebouwcategorieën die overheid bouwt en beheert. Gezien marktpositie ligt prioriteit bij kantoor-onderwijs- en zorggebouwen.		
	<u>Kantoorgebouwen nieuwbouw</u> Alle gebouwcategorieën die overheid bouwt en beheert. Gezien marktpositie ligt prioriteit bij kantoor-onderwijs- en zorggebouwen.	SOZAWE	2009/2010
	<u>Kantoorgebouwen renovatie</u> Alle gebouwcategorieën die overheid bouwt en beheert. Gezien marktpositie ligt prioriteit bij kantoor-onderwijs- en zorggebouwen.	DIA	2010
<u>Kantoorgebouwen sloop</u> Alle gebouwcategorieën die overheid bouwt en beheert. Gezien marktpositie ligt prioriteit bij kantoor-onderwijs- en zorggebouwen.			
RO/EZ	Conserveringswerken		

	<u>Gemalen</u>		
	<u>Groenvoorzieningen</u>		
	<u>Grondwerken, bouwrijp maken en sanering/bodemreiniging</u>		
	<u>Kabels en Leidingen</u>		
	<u>Kunstwerken en waterbouwkundige constructies</u>		
	<u>Openbaar vervoer</u>		
	<u>Openbare verlichting</u>		
	<u>Riolering</u>		
	<u>Straatmeubilair</u>		
	<u>Verkeersregelinstallaties</u>		
	<u>Waterzuiveringsinstallaties, slibbehandeling</u>		
	<u>Wegen</u>		
Milieudienst	<u>Dienstauto's (i.s.m. CZ)</u>	Ja	2012
	<u>Gladheidsbestrijding</u>	Ja	
	<u>Grondwerken, bouwrijp maken en sanering/bodemreiniging</u>		
	<u>Mobiele werktuigen</u>	Ja	
	<u>Onderhoud transportmiddelen</u>		
	<u>Reiniging openbare ruimte</u>		
	<u>Transportdiensten</u>		
	<u>Zware voertuigen</u>	Ja	
OCSW	<u>Leerlingenvervoer en aangepast vervoer</u>		2010
HVD	<u>Mobiele werktuigen</u>		
	<u>Vaartuigen</u>		
DSW	<u>Drukwerk (i.s.m. CZ)</u>		2010
	<u>Groenvoorzieningen</u>		
	<u>Post</u>		
SOZawe	<u>Dienstauto's (lease)</u>		
DIA i.s.m. CZ	<u>Hardware</u>	Ja	2011
	<u>Netwerken, telefoniediensten en telefoonapparatuur</u>		2010
	<u>Kabels en Leidingen</u>		
Niet aanbesteed	<u>Buitenlandse dienstreizen</u>		in reisregeling
	<u>Externe vergader- en verblijffaciliteiten</u>		

De criteriadocumenten zijn beschikbaar via de website van SenterNovem:
<http://www.senternovem.nl/duurzaaminkopen/criteria>

Als hulpmiddel bij het gebruik van criteriadocumenten is er een handleiding duurzaam inkopen [Pdf, 214 Kb] beschikbaar. De informatie van de vervallen productgroepen komt in een andere vorm beschikbaar op de website van SenterNovem.

Bijlage 2. Resultaat Duurzaam Inkopen in Groningen

Jaarverslag Duurzaamste Stad 2008 Gemeente Groningen – Duurzaam Inkopen

We hebben het Convenant Duurzaam Inkopen ondertekend, evenals een intentieverklaring voor een FSC Convenant (duurzaam hout). We kopen nog steeds voor 100% groene stroom in. Maximaal biologische catering is het uitgangspunt bij 7 diensten. Bij de vervanging van pc's en monitoren is gekozen voor 1200 energiezuinige apparaten. Onze inkoop was voor 73% duurzaam². In vergelijking met het landelijke resultaat van de sector gemeenten > 100.000 inwoners (rapport Monitor Duurzaam Inkopen 2008) doen we het goed. Een ander resultaat uit de Monitor is dat bij alle gemeenten > 100.000 inwoners de productgroepen schoonmaakdienstverlening, ICT-hardware en elektriciteit hoog scoren. Het algemene landelijke beeld is dat overheden goed op weg zijn om hun ambities waar te maken om steeds meer duurzaam in te kopen.

Indicatoren eigen bedrijfsvoering Duurzaamste stad	Resultaat 2008		Streefwaarde
Bereikte energiebesparing/berekende CO ₂ -reductie	18.402 ton CO ₂		Ntb
Energieverbruik totaal gemeente (alle 1014 elektra- en 215 gasaansluitingen)	Elektriciteit: 31,6 miljoen Kwh Aardgas: 8,9 miljoen m ³		Ntb
Energieverbruik grootverbruikers (87 elektra- en 10 gasaansluitingen) ³	Elektriciteit: 25,2 miljoen Kwh Aardgas: 2,9 miljoen m ³		Ntb
Energieverbruik eigen gebouwen (kernvastgoed, 49 gebouwen)	Elektriciteit: 9,5 miljoen Kwh Aardgas: 1,5 miljoen m ³		50 % gebouwen E-neutraal in 2012
Energieverbruik bruggen en gemalen	Elektriciteit: 0,97 miljoen Kwh Aardgas: 19 duizend m ³		Ntb
Energieverbruik openbare verlichting	Elektriciteit: 6.3 miljoen Kwh Aardgas: 213 m ³		-10% in 2012 tov 2007
Energieverbruik scholen	Elektriciteit: 4,7 milj. Kwh Aardgas: 3,2 miljoen m ³		Ntb
Aandeel duurzame inkoop tov norm VROM ⁴	73 % 100% duurzaam 9 % 50% - 100 % duurzaam 71 % voldoet aan duurzaamheidswens		100 % in 2010
Verduurzaming eigen wagenpark (aandeel duurzame brandstoffen)	7 %		50% in 2012
Gemiddelde waarden schone voertuigen milieudienst gemeente Groningen	begin 2008	eind 2008	prognose eind 2009
	22,0%	57,5%	74,3%

Ntb: Nog te bepalen

Informatie van gemeentelijke diensten

Resultaten Duurzaam Inkopen Gemeente 2008	
1	100% groene stroom
2	Biologische catering (o.a. Fairtrade/ Max Havelaar koffie en theevoorziening bij 7 diensten)
3	Intentieverklaring voor een FSC Convenant (duurzaam hout)
4	Schoonmaakmiddelen
5	Hygiënische gebruiksartikelen

² De monitor 2008 is gedaan over 11 van de ruim 80 productgroepen; dat is slechts een klein deel van onze inkoop; naar schatting 10 tot 15% van ons inkoopvolume.

³ Grootverbruikers zijn bijvoorbeeld scholen, sportaccommodaties, alle gebouwen en kantoren, museum, bruggen, gemalen, verkeerslichten, openbare verlichting, fontein, marktaansluiting en parkeerruimtes. De wetgeving over de indeling groot- kleinverbruiker is per 1 januari 2009 veranderd. Een grootverbruiker gas heeft een gasmeter groter dan 40 m³ (een zgn. G25 meter). Een grootverbruiker elektra heeft een aansluiting groter dan 3 x 80 amp.

⁴ De landelijke Monitor Duurzaam Inkopen 2008 van VROM meet het huidige niveau van duurzaam inkopen en de inbedding van duurzaam inkopen door overheden. In de Monitor is voor 11 productgroepen gevraagd of recente (voorgaande 2 jaar) inkopen voldoen aan de vastgestelde criteria. De score slaat dus op een beperkt inkoopvolume. Dit geeft een indicatief beeld van duurzaam inkopen. Een inkoop is duurzaam als hij aan alle duurzaamheidseisen voor die productgroep voldoet.

6	Aanpak energielekken sportcentrum Karding
7	Gebruik van zout i.p.v. chloor voor de zwembaden (uitgezonderd Papiermolen); dus geen chloortransport meer over de weg.
8	Rendementsverbetering vriesinstallaties ijsbaan Karding
9	Energiebesparing ijsbaan Karding door nieuwe luchtboarding
10	In zwembad De Parrel aanbrengen van energiearme armaturen
11	Verbeterde verlichting rond kunstgrasvelden (besparing 40%)
12	Bij elke renovatie / nieuwbouw bij de werkmaatschappij Sport en Recreatie wordt duurzaamheid toegepast.
13	Duurzaam meubilair OCSW
14	Biologisch geurfilter voor gemaal Geert Huizinga
15	Aanbesteding ecologisch bermbeheer (bermbegrazing door schapen)
16	Inkoop grafdelfmachine (biologisch afbreekbare smeermiddelen). Duurzaamheid is in bestek als eis meegenomen
17	EU aanbesteding Stedelijke Ecologische Structuur monitoring Aanbesteding van de uitvoering van de door Groningen ontwikkelde systematiek voor Ecologisch beheer.
18	Lichtmastreclames met LED verlichting. Door afsluiten van langlopende contractperiode wordt de leverancier in de gelegenheid gesteld om te investeren in LED ontwikkelingen. Dit levert een energiebesparing op.
19	EU aanbesteding Hoogvliegers: stimuleren en behouden van ondernemerschap in de krachtwijken.
20	Gebruik restwarmte UMCG voor verwarming gebouw Hanzeplein HVD
21	Bij aanschaf van voertuigen gaat de HVD uit van VW Blue motion motoren. Uitstoot emissie CO2 lager dan aardgas. Daarnaast zijn er 2 argumenten waarom aardgas voor de HVD niet een logische keuze is: <ul style="list-style-type: none"> o Brandweervoertuigen en aardgas wordt niet gezien als wenselijke combinatie. o De HVD is een regionaal georiënteerde dienst. Tanken gebeurt dus door de gehele provincie en daarbuiten. Er is geen dekkend netwerk van aardgastankstations in de provincie aanwezig.
22	HVD: Recyclen van karton en papier, voor het overgrote deel
23	HVD werkt waar mogelijk werken met plaatselijke dan wel regionale leveranciers, om transportbelasting voor het milieu laag te houden, maar ook rekening te houden met de plaatselijke/regionale werkgelegenheid.

Top 15 - Duurzame Inkopen Gemeente Groningen 2009 (in willekeurige volgorde)	
1	Op afstand uitleesbare energiemeters (slimme meters)
2	Vervangingsslag Pc's: 2250 kleine en energiezuiniger modellen
3	Dimmen verlichting openbare ruimte
4	EU aanbesteding materialen Ingenieursbureau Gemeente Groningen. In criteria voor mogelijke optiejaren wordt de wijze van omgaan met duurzaamheid door de leverancier meegenomen.
5	Westpoort fase 1b en 1c (meerjarig)
6	Scholenbouw (VMBO-nieuwbouw extra 3 miljoen voor duurzaamheid (meerjarig v.a. 2008)
7	Nieuwbouw SOZAWE (CO2 neutraal). Duurzaamheidseisen bij alle aanbestedingen (architect, aannemer, materialen, energie, kantoormeubilair) (meerjarig)
8	Revitalisering gebouw Kreupelstraat DIA (meerjarig)
9	Duurzaam wagenpark: aardgasauto's/-bestelwagens, roetfilters, brandstof (MD/DSW/SOZAWE)
10	Bij regionale aanbesteding Tankautospuiten (H&OG) was minimale eis voor de motoren: Euro 5-norm (hoogste norm met zeer lage emissies). De nieuwe Tankautospuiten die van 2009 tot 2014 worden geleverd, zijn bijna volledig recyclebaar (voertuig bestaat uit 99% recyclebare materialen).
11	Duurzame kantoorartikelen
12	Alle werkplekken bij de HVD zijn instelbaar in hoogte. Daar waar nodig zijn een aantal zitsta werkplekken gerealiseerd. Betreft duurzaam meubilair (volkernbladen), welke zonder meer een technische levensduur kent van 20 jaar.
13	Onderzoek binnenklimaat HVD gebouw Sontweg in relatie tot mogelijke energiebesparing.
14	Aanschaf extra dienstfietsen van goede kwaliteit en/of elektrische fietsen en elektrische scooters bij verschillende diensten om autogebruik te reduceren
15	Fairtrade Kerstpakketten

Bron: informatie van diensten & inkoopjaarplannen 2009

Bijlage 3. Resultaat Monitor Duurzaam Inkopen 2008 (VROM)

resultaat Monitor Duurzaam Inkopen 2008 (VROM)				
Sector	Aantal inkooptrajecten	Percentage inkooptrajecten dat voldoet aan		
		alle duurzaamheidseisen = 100%	aan 50% - 99% van duurzaamheidseisen	Minimaal 1 duurzaamheidswens
gemeente Groningen	11	73%	9 %	71 %
		Schoonmaakdienstverlening Elektriciteit ICT Hardware Reproductieapparatuur & tonercartridges Papier Dienstauto's Zware Motorvoertuigen Mobiele Werktuigen	Catering	Schoonmaakdienstverlening Elektriciteit Catering Dienstauto's Zware Motorvoertuigen
gemeenten > 100.000 inwoners (25 gemeenten)	122	57%	17 %	49 %
alle sectoren	1185	42%	26%	43%

Onze inkoop was voor 73% duurzaam. In vergelijking met het landelijke resultaat van de sector gemeenten > 100.000 inwoners (rapport Monitor Duurzaam Inkopen 2008) doen we het goed.

In de Monitor 2008 is voor 11 productgroepen gevraagd of recente (voorgaande 2 jaar) inkoop voldoen aan de vastgestelde criteria. De score slaat dus op een beperkt inkoopvolume. Naar schatting 10 tot 15% van ons inkoopvolume. Dit geeft een indicatief beeld van duurzaam inkopen.

Een inkoop is duurzaam als hij aan alle duurzaamheidseisen voor die productgroep voldoet.

Binnen de duurzaamheidscriteria hebben we het over:

1. Eisen (dit zijn de geschiktheidseisen leverancier, minimumeisen aan product en contractbepalingen). Voor de eisen geldt dat er voldoende aanbod is en de kosten niet substantieel stijgen. Iedere leverancier die aan de overheden wil leveren, móet aan deze eisen voldoen. Er wordt uitgegaan van het principe van "total cost of ownership", waarbij de totale kosten worden meegewogen.
2. Wensen (selectiecriteria aan de leverancier, gunningscriteria aan het product). Op deze punten kunnen leveranciers zich onderscheiden, net als op de prijs.

Bijlage 4. Resultaat Lokale Duurzaamheidsmeter 2009

De Lokale Duurzaamheidsmeter wordt iedere vier jaar geactualiseerd, in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen. De laatste editie is ontwikkeld in 2009. In november 2009 is een stand van zaken opgemaakt.

De meter biedt inzicht welke ambities en initiatieven een gemeente heeft ontwikkeld op het gebied van duurzame ontwikkeling. Het procesinstrument bestaat sinds 1999 en is ontwikkeld door COS Nederland, de landelijke vereniging van veertien regionale centra voor internationale samenwerking.

Met deze lijst kunnen gemeenten hun duurzaamheidsbeleid toetsen en onderling vergelijken. Het Groningse stadsbestuur hecht waarde aan het meedoen aan deze meting, omdat het een indicatie geeft waar Groningen staat in haar aanpak van duurzaamheid.

De Lokale Duurzaamheidsmeter volgt de drie pijlers van duurzaamheid, te weten People, Planet en Profit. De drie vragenlijsten zijn vervolgens onderverdeeld in thema's.

PEOPLE	PLANET	PROFIT
Accent op de sociale dimensie van duurzaamheid	Accent op de ecologische dimensie van duurzaamheid	Accent op de economische dimensie van duurzaamheid
<ol style="list-style-type: none"> 1. Burgerparticipatie 2. Sociaal beleid 3. Internationale samenwerking 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Klimaat & energie 2. Duurzaam waterbeheer 3. Natuur & milieu 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Duurzame overheid 2. Duurzame mobiliteit 3. Duurzaam bedrijfsleven

167 gemeenten vulden de lijsten in. Groningen is op de landelijke duurzaamheidsmeter gestegen van de vijftiende plaats in 2005 naar de gedeelde 3^e plaats in 2009.

Breda en Alkmaar gaan aan kop, op de voet gevolgd door Nijmegen, Amersfoort, Tilburg en Groningen. Al deze gemeenten haalden meer dan 90% van de maximale score. Dat deze gemeenten duurzaamheid hoog in het vaandel dragen is niet onbekend: ook bij eerdere metingen bevonden zij zich in de kopgroep. Veel gemeenten scoren dit jaar een voldoende of zelfs ruim voldoende

Op 9 september 2009, de Dag van de Duurzaamheid, huldigde minister Guusje ter Horst van Binnenlandse Zaken de zes koplopers van de Lokale Duurzaamheidsmeter 2009. Breda, Alkmaar, Nijmegen, Amersfoort, Tilburg en Groningen kregen als eerbetoon voor hun duurzame beleid een duurzaamheidsmeter uitgereikt in café Dudok te Den Haag.

Foto: wethouder Visscher ontvangt de "Duurzaamheidsmeter" uit handen van minister Ter Horst, 9-9-2009, Den Haag

In 2005 scoorde Groningen 64 procent. Bij de laatste meting is dat gestegen naar 92 procent en dringt de stad de top drie binnen. "De score is een bevestiging van onze aanpak om van Groningen de duurzaamste stad van Nederland te maken en energieneutraal in 2025", aldus het college van B&W.

Top 10 Duurzaamheidsmeter 2009

1	Breda	94%	6	Amersfoort	92%
2	Alkmaar	94%	7	Apeldoorn	91%
3	Nijmegen	92%	8	Delft	88%
4	Groningen	92%	9	Waalwijk	86%
5	Tilburg	92%	10	Maastricht	85%

De gemeente dankt de goede score vooral aan hoge scores voor *Planet* en voor *Profit*.

Top 5 per thema

People		Planet		Profit	
1	Nijmegen	1	Delft	1	Groningen
2	Leidschendam-Voorburg	2	Breda	2	Alkmaar
3	Breda	3	Tilburg	3	Rotterdam
4	Apeldoorn	4	Groningen	4	Breda
5	Tilburg	5	Alkmaar	5	Amersfoort
18	Groningen				

Grote gemeenten scoren gemiddeld hoger dan kleinere gemeenten.

Categorie	Totaal in NL		Deelnemers LDM		Gemiddelde score LDM	
	Aantal		Aantal	%	Punten	%
> 100.000	25		17	10,2	112	77,3
80-100.000	11		6	3,6	116	80,2
60-80.000	21		17	10,2	94	64,9
40-60.000	43		21	12,7	83	57,6
20-40.000	156		64	38,6	75	51,9
< 20.000	184		42	25,3	65	44,5

Duurzaamheidsmeter 2008 - Ranglijst top 10 Duurzaam Inkopen

1	Tilburg	82%	6	Ede	74%
2	Leeuwarden	79%	7	Alkmaar	74%
3	Oss	77%	8	Zaanstad	73%
4	Enschede	77%	9	Enkhuizen	68%
5	Groningen	75%	10	Breda	67%

De eindrapportage Stand van zaken 2009 is te vinden op www.duurzaamheidsmeter.nl

Bijlage 5. Meer informatie

Meer informatie over (duurzaam) inkopen en aanbesteden is o.a. te vinden op de volgende websites:

SenterNovem, duurzaam inkopen o.a. met een overzicht van criteria per productgroep
www.senternovem.nl/duurzaaminkopen

PIANOO, Expertisecentrum Aanbesteden; netwerkorganisatie voor overheidsopdrachtgevers
<http://www.pianoo.nl/>

Metrokaart
<http://metrokaart.pianoo.nl/>

PIANOO-desk
<http://www.pianoodesk.nl/>

Leidraad aanbesteden bouw
<http://www.leidraadaanbesteden.nl/>

Handreiking VNG
<http://www.vng.nl/>

TenderNed
<http://tenderned.nl/>

Aanbestedingskalender
<http://www.aanbestedingskalender.nl/>

Platform duurzame overheden
www.duurzameoverheden.nl

Duurzame Database
o.a. met een overzicht van duurzame producten en bedrijven en criteria per productgroep
www.duurzamedatabase.nl

Marktplaats duurzaam inkopen overheid
www.marktplaatsduurzaaminkopen.nl

MVO Nederland
<http://www.mvonederland.nl>

De Lokale Duurzaamheidsmeter. Deze meter geeft inzicht in hoe gemeenten scoren op duurzame ontwikkeling. Het biedt handvatten om duurzame ontwikkeling te vertalen naar het (uitvoerings)beleid van de gemeente.
www.duurzaamheidsmeter.nl

Fair Trade Original
www.fairtrade.nl

Fair Wear Foundation
www.fairwear.nl

FSC-Nederland
www.fscnl.org

COS Nederland. Dit is de landelijke vereniging van veertien centra voor internationale samenwerking, de COSsen.
www.cossen.nl